

Sygn. akt III Ca 1902/13

POSTANOWIENIE

Dnia 9 lipca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Krystyna Hadryś

Sędziowie: SO Gabriela Sobczyk

SR (del.) Anna Hajda (spr.)

Protokolant Renata Krzysteczko

po rozpoznaniu w dniu 9 lipca 2014 r. na rozprawie sprawy

z wniosku K. K.

z udziałem D. F.

o zmianę aktu poświadczenia dziedziczenia

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 12 września 2013 r., sygn. akt I Ns 1271/12

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Gliwicach do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

SSR (del.) Anna Hajda SSO Krystyna Hadryś SSO Gabriela Sobczyk

Sygn. akt III Ca 1902/13

UZASADNIENIE

K. K. wniosł o zmianę aktu poświadczenia dziedziczenia nr (...) poświadczającego, iż spadek po A. M. nabyła jej siostra D. F. poprzez stwierdzenie, że spadek na podstawie testamentu nabył K. K..

W uzasadnieniu podał, że A. M. pozostawiła testament notarialny w którym do całego spadku powołała wnioskodawcę.

W odpowiedzi na wniosek D. F. wniosła o oddalenie wniosku i zasądzenie kosztów postępowania.

Postanowieniem z dnia 12 września 2013 roku Sąd Rejonowy w Gliwicach oddalił wniosek i zasądził od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki kwotę 614,00 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Podstawą tej treści rozstrzygnięcia było ustalenie, że A. M. z domu (...) zmarła jako wdowa 10.02.2012 roku w T. a przed śmiercią stale zamieszkiwała w G.. Zameężna była raz z dziadkiem wnioskodawcy i z tego związku małżeńskiego dzieci nie miała. Dzieci przysposobionych ani pozamałżeńskich nie posiadała. Jej rodzice zmarli przed nią. Miała jedną siostrę D. F.. Pozostawiła testament notarialny z dnia 25 lipca 2011r. w którym do całego spadku powołała

K. K.. Wnioskodawca wcześniej tj. w dniu 21.03.2012r. złożył wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po A. M. w sprawie sygn. akt I Ns 711/12 natomiast w dniu 29 marca 2012r. został sporządzony akt poświadczenia dziedziczenia z którego wynika, że spadek po A. M. nabyła jej siostra D. F. na podstawie ustawy. Notariusz sporządził także protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu (Rep. A nr 2882/2012) oraz protokół dziedziczenia (Rep. A nr 2884/2012). Wobec powyższego prawomocnym postanowieniem z dnia 17 maja 2012r. Sąd umorzył postępowanie. Na podstawie opinii biegłej psychiatry Sąd doszedł do przekonania, że w dniu sporządzenia testamentu spadkodawczyni nie była w stanie sporządzić ważnego testamentu z uwagi na zespół otępienny związany z wiekiem, wieloletnim nadciśnieniem i miażdżycą uogólnioną.

Sąd Rejonowy oddalił wniosek o przesłuchanie notariusza, która sporządziła testament albowiem – jak wskazano w pisemnych motywach rozstrzygnięcia - notariusze nie pamiętają swoich klientów szczególnie sprzed kilku lat. Teoretycznie istnieje możliwość, że notariusz nie zorientowała się iż spadkodawczyni cierpi na demencję. Osoba trzecia może się nie zorientować, że ma do czynienia z chorym. Poza tym notariusz nie posiada odpowiednich kwalifikacji do oceny czy klient jest czy też nie jest w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Można jedynie domniemywać, że skoro doszło do spisania testamentu to nic w zachowaniu spadkodawczyni nie wzbudziło podejrzeń notariusza.

W tak ustalonym stanie faktycznym zważył Sąd Rejonowy, że zgodnie z art. 941 k.c rozrządzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament natomiast zgodnie z art. 945 § 1 ust. 1 k.c. testament jest nieważny, jeżeli został sporządzony w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli.

Zdaniem Sądu Rejonowego można domniemywać, że A. M. przestała być samodzielna jeszcze w 2009r., kiedy to była u lekarza po raz ostatni. Od tej pory już się nie leczyła co świadczy o tym, że nie była w stanie ani udać się do lekarza ani też wezwać lekarza do domu. Skoro niewątpliwie cierpiała na demencję w lutym 2011r. to tym bardziej cierpiała na nią pół roku później albowiem – jak zeznała biegła – stan zdrowia spadkodawczyni nie mógł się poprawić ale mógł się pogorszyć. Nie ma takiej możliwości aby pogorszenie nastąpiło gwałtownie z dnia na dzień. Jeśli osobie z zewnątrz trudno jest rozpoznać czy osoba cierpi na demencję, szczególnie gdy wydaje się że mówi logicznie to również notariusz mogła się nie zorientować, że ma do czynienia z osobą chorą. Reasumując zdaniem Sądu A. M. w dniu 25 lipca 2011r. nie była w stanie sporządzić ważnego testamentu.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd oddalił wniosek. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520 k.p.c.

Z wyżej wskazanym orzeczeniem nie zgodził się wnioskodawca wywodząc apelację, zaskarżając postanowienie w całości i zarzucając :

- naruszenie przepisów postępowania, a to art. 233 § 1 kpc poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, poprzez oparcie rozstrzygnięcia na opinii biegłego, bez skonfrontowania jej z zeznaniami świadków, przy czym opinia ta opiera się jedynie na przypuszczeniach, bowiem brak jest dokumentacji medycznej spadkodawczyni z czasu sporządzenia testamentu;

- naruszenie przepisów postępowania, a to art. 227 kpc poprzez niedopuszczenie dowodu z przesłuchania notariusza A. P. sporządzającego w sprawie testament i przyjęcie, że nie będzie ona pamiętać okoliczności sporządzania testamentu, a nawet gdyby czynność ta pamiętała to mogłaby nie zorientować się iż spadkodawczyni cierpi na demencję, w sytuacji gdy dowód ten mógł wykazać istotne dla sprawy fakty, których nie można zastąpić doświadczeniem sędziego, a nadto bacząc na fakt, iż biegły uznał, że spadkodawczyni nie mogła sporządzić ważnego testamentu, dowód ten miałby niewątpliwie znaczenie wobec ustawowego zakazu zgodnie z którym notariuszowi nie wolno dokonywać czynności notarialnej, jeżeli powźmie wątpliwość czy strona czynności notarialnej ma zdolność do czynności prawnych;

- błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia poprzez przyjęcie, że w dniu sporządzenia testamentu spadkodawczyni nie była w stanie sporządzić ważnego testamentu, w sytuacji gdy wniosek taki nie wynika z zeznań świadków;

- błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że zeznania świadka G. M. są wiarygodne i min. na ich podstawie uznanie, iż spadkodawczyni nie mogła sporządzić ważnego testamentu w sytuacji gdy zeznania te są wewnętrznie sprzeczne.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżący domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez uwzględnienie wniosku w całości, ewentualnie uchylenia postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Nadto wnioskodawca wniósł o dopuszczenie dowodu z zeznań notariusza A. P. na okoliczność istnienia okoliczności wyłączających sporządzenie testamentu notarialnego przez spadkodawczynię dnia 25 lipca 2011 roku oraz czy w dniu tym mogła ona sporządzić ważny testament.

W odpowiedzi na apelację uczestniczka postępowania domagała się jej oddalenia i zasądzenia na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja musiała odnieść skutek i to nie tylko wobec trafności zarzutów w niej zawartych.

W pierwszej kolejności wskazać jednak należy, że podzielił Sąd Okręgowy argumentację zaprezentowaną w apelacji, a dotyczącą naruszenia przepisów postępowania, w szczególności art. 227 kpc poprzez oddalenie wniosku w przedmiocie dopuszczenia dowodu z zeznań świadka A. P.. W ocenie Sądu Okręgowego argumentacja Sądu I instancji w tej kwestii była chybiona. Dokonując kontroli instancyjnej zasadności omawianego zarzutu doszedł Sąd Odwoławczy do przekonania, że brak było uzasadnionych podstaw do oddalenia wniosku dowodowego w tym zakresie, w szczególności, że w okolicznościach rozpoznawanej sprawy nie miała miejsca sytuacja wyczerpująca dyspozycję art. 228 § 1 i § 2 kpc. Powoływanie się przez Sąd na okoliczność, że – jak na to wskazuje wieloletnie doświadczenie – notariusze nie pamiętają swoich klientów nosi cechy zbyt daleko idącego uproszczenia i zarazem może powodować niewyjaśnienie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Zatem Sąd Okręgowy dopuścił dowód z zeznań świadka A. P. dla ustalenia okoliczności sporządzenia testamentu notarialnego z dnia 25 lipca 2011 roku. Zeznania świadka dotyczące zasad sporządzania testamentu, a także wobec ich jednoznaczności i konsekwencji mogą – w ocenie Sądu II instancji – wpłynąć na ogólną ocenę materiału dowodowego, co z kolei może uzasadniać decyzję w przedmiocie jego uzupełnienia.

Niezależnie jednak od powyższych uwag wskazać należy, że Sądowi Rejonowemu umknęła dyspozycja art. 670 kpc, zgodnie z którą Sąd spadku bada z urzędu kto jest spadkobiercą, w szczególności bada czy spadkobierca pozostawił testament. Z materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszym postępowaniu – także z treści zeznań świadka przesłuchanego przed Sądem Okręgowym – wynika, że spadkodawczyni poza testamentem notarialnym z dnia 25 lipca 2011 roku sporządziła jeszcze co najmniej jeden testament, mocą którego powołała do dziedziczenia J. F.. Okoliczności tej Sąd Rejonowy nie wyjaśnił, do czego był zobowiązany mocą wskazanego wyżej przepisu, w szczególności zaś wobec stwierdzenia nieważności testamentu notarialnego. Powyższe prowadzić musi do konstatacji, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, co z kolei uzasadnia uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. Dlatego postanowiono jak w sentencji, stosownie do treści art. 386 § 4 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc.

Ponownie rozpoznając sprawę wyjaśni Sąd Rejonowy czy istnieją inne testamety sporządzone przez spadkodawczynię, stosownie do poczynionych ustaleń wezwie do udziału w sprawie osoby zainteresowane, a nadto ponownie dokona analizy całego materiału dowodowego i wyda orzeczenie odpowiadające jego wynikom.

SSR (del) Anna Hajda SSO Krystyna Hadryś SSO Gabriela Sobczyk